

volt, s a grófot figyelmeztették barátai, hogy hívja meg a Budán időző királyt. A gróf abban a nézetben volt: magánembertől nem volna szerénység a királyt arra kérni föl, hogy tisztelje meg házáat látogatásával; ilyen kegyre számítani senkinek sem szabad; azt úgy is tudja ő felsége, hogy nincs magyar ember, ki ily látogatást a legnagyobb kegynek ne tartana. A király értesült e nézetéről, tetszett neki s elment a táncestélyre, hol igen jól érezte magát. Sokat beszéltek akkor e bárról.

Az épület maga jóformán azon állapotban van ma is, mint építésekor volt, természetesen többször renováltatott. A legnagyobb újítás benne a házi kápolna, melyet Gyula gróf építtetett neje virágszalonnájának egyik mellékhelyiségéből. Az emeleti helyiségek száma 40-re, a földszintieké 20-ra megy.

A telek, melyen a palota épült, a hozzá tartozó udvarral és parkkal együtt három magyar hold. Magán kézben ennél nagyobb háztelek Budapest egész területén nem található.

A palotát ezalkalommal két oldaláról mutatják be képeink. Egyik az Egyetem-utczára néző homlokzatát, másik a park felé fordított belső részét. Az előbbi képen jobbfelől látható a Franklin-irodalmi-társaság épületének egy része azokkal az ablakkal, melyeken belül a nyomda-személyzet a «Vasárnapi Ujság»-ot szedi; balfelől az egykor gróf Wenckheim-, majd gróf Hadik-, ma gróf Andrássy Manó-féle egyetemterti ház egy része látható a Károlyi-palota tözsomszédságában. Olvasóink előtt talán nem lesz érdektelen, ha megemlítjük, hogy e háznak azon részében, mely a Károlyi-palotát a park felől feltüntető képen látható, van a «Vasárnapi Ujság» szerkesztősége, melynek ablakai a gróf Károlyi-palota nagy kertjére nyílnak.

A KAPLONYI SIRBOLT.

A Károlyi-nemzetség első temetkező helye a család ősi sásfészékében: Nagy-Károlyban volt. Itt pihentek az ősök hamvai a városi templom alatt, mely azonban a XVII. század elején protestáns kézre jutott. A katolikus Károlyiak ez óta mintegy száz éven át a szatmári jezsuiták templomának sirboltjában takarítottak el. *Károlyi Sándor* a kurucz háborúk éveiben hitbéli buzgóságának kívánta jelét adni, midőn a romba dült ősrégi *Kaplyon-monostor* újraképzésébe belefogott s a romladozó templomot is helyreállítatá, családja számára pedig ugyanoda egészen új sirboltot építtetett. A kaplonyi sirbolt így maradt meg a Károlyiak temetkező helyének akkor is, midőn az időközben grófi rangra emelt Károlyi Sándor 1723-ban a nagykárolyi városi templomot a protestánsoktól az ősi sirbolttal egyezőségileg visszaváltotta, s ennek fejében a saját költségén építtetett a nagykárolyi ev. református hitközségnek új templomot, paplakot és iskola-házat. Csakis Károlyi Ferencz grófnak 1728—36 közt zsenge korukban elhunyt gyermekeit temették még a nagykárolyi templomba, az úgynevezett «gyermek-koporsóba», mely egy koporsó alakú kriptá volt.

A kaplonyi templom és sirbolt 1718-ban készült el. Az új sirbolt — egy kápolnaszerű kis épület toronnyal — a monostor templomának déli oldalához volt építve, melybe a templom hajójából négy lépcsőn lehetett lejutni. A sirbolt őrizésére s gondozására Károlyi Sándor gróf a következő évben Szent-Ferencz-rendű barátokat telepített a megújított monostorba, kiknek el-látásáról alapítvánnyal bőkezűen gondoskodott.

Ide szállította az 1718-ban elhunyt anyósának, özv. *Barkóczy Györgyné*, szül. *Koháry Judit* grófnőnek tetemeit, de nem tette az új sirboltba, hanem a templom sanctuariuma előtt készült két ágú kőszirba, hova 1724-ben elhunyt nejét, szül. *Barkóczy Krisztina* grófnőt temették még el, kinek végrendeletében kifejezett óhaj-tása volt, hogy édes anyja mellett nyugodjék. Károlyi Sándor e kettős sirt felirásos kőlappal záratta le.

Igy lett azután 1736-ban az új sirbolt első lakója Sándor gróf harmadszülött fiának: *Ferencz grófnak* korán elhunyt hitvese, szül. *Csáky Krisztina grófnő*. Oda tettek örök nyugalomra 1744-ben Károlyi Sándor gróf tetemei is.

1763—81. években építtette Károlyi Antal

gróf, *Ferencz*nek fia, a nagykárolyi új és fényes templomot. Ugyanekkor lebontatta a régít s annak kriptáiból Kaplonyba szállította át az ősök hamvait, ezek között báró *Károlyi Mihály* és neje *Lapispatiki Segnyey Borbála* díszes rézkopor sóit is.

A kaplonyi templom, melyet Károlyi Sándor építtetett, az 1834-iki földrengésnek áldozatul esett. Annyit tudunk róla, hogy román stílusú volt, két toronnyal, — hajóját két oszlopsor egy magasabb középső és két alacsonyabb mellékhajóra tagolta. De az említett földrengés az egész épületet megrongálta, az oszlopokat ledöntötte. Ennek folytán *Károlyi György gróf* 1842—47. években restauráltatta 40,000 frt költséggel úgy a monostort, mint a templomot és ennek keleti végéhez kereszt-alakban új díszes földszintes sirboltot építtetett. A régi templomból csak a négy külső fal volt felhasználható. A terveket *Ybl Miklós* műépítő készítette. Az ő rajzaiból és közléseiből tudjuk, a mit tudunk a régi templomról és kriptáról, mert a kaplonyi barátok nem jegyezték föl semmit, pedig elég idejük lett volna rája.

A restauráció következménye volt, hogy a régi kriptából és a sanctuarium előtt levő rakott kőszirból az ősök rézkoporsói az új sirboltba helyeztetek át. A sirbolt előcsarnokába a templomból az oltártól két oldalt, vasrácsos ajtókon át hat lépcsőn jutunk le. 1848 június 18-án szenteltetett föl a restaurált templom paduai szent Antal, az új sirbolt pedig a szent kereszt tiszteletére, melynek oltára is van az engesztelő szent misék bemutatására. A régi koporsók egy része szabadon áll, a többi az oldalfalak nyitott fülkéiben van elhelyezve.

A Károlyi-nemzetségnek itt pihenő tagjai chronologiai rendben így következnek:

1. *Báró Károlyi Mihály* + 1626; ennek neje
2. *Lapispatiki Segnyey Borbála* + 1648 után.
3. *Báró Károlyi László* + 1710. (Exhumáltatott *Olesván* és faragott tölgyfa-koporsóban ide helyeztetett 1890. év tavaszán.)
4. *Gróf Koháry Judit*, özv. *gróf Barkóczy Györgyné* + 1718.
5. *Gróf Barkóczy Krisztina*, *Károlyi Sándor gróf hitvese* + 1724.
6. *Gróf Csáky Krisztina*, *Károlyi Ferencz gróf hitvese* + 1736.
7. *Gróf Károlyi Sándor* + 1743. Az erdődi kastély-kápolnából ide temettetett 1744-ben.
8. *Gróf Károlyi Ferencz* + 1758. A nagykárolyi kastély-kápolnából ide temettetett 1759-ben.
9. *Gróf Károlyi Antal* + 1791. (Nejének szül. báró *Harruckern Jozefának* szive ezüst hamvvederben koporsójába tettetett 1802-ben.)
10. *Károlyi Erzsébet grófkisasszony*, *József gróf leánya* + 1795.
11. *Gróf Károlyi József* + 1803. (Nejének szül. *Waldstein-Wartenberg Erzsébetnek*, utóbb *gróf Keglevich Ágostonnának* szive ezüst hamvvederben koporsójába tettetett 1827-ben.)
12. *Gróf Károlyi László*, *Lajos gróf fia* + 1852.
13. *Gróf Kaunitz-Rietberg Ferdinanda*, *Károlyi Lajos gróf hitvese* + 1862.
14. *Gróf Károlyi Lajos* + 1863.
15. *Gróf Károlyi György* + 1877.
16. *Gróf Károlyi Viktor* + 1888.
17. *Gróf Károlyi Alajos*, *Lajos gróf fia*, + 1889. (Anyjával és *László bátyjával* együtt 1890 tavaszán *Tót-Megyerről* szállítottatott Kaplonyba.)

E szomorú hely 18-ik lakójául *gróf Károlyi Gyulának*, a vallásos és hazafias ősök méltó sarjadékának hült tetemeit mult hó 27-én tette le örök nyugalomra a gyászoló család.

A nemzetségből idősb *gróf Károlyi István* 1845—55 években a főthi bazilika alatt építtetett családja számára külön temetkező helyet.



RIPPL-RÓNAI JÓZSI: Külvárosi szoba belseje Párisban.
A képzőművészeti társulat téli kiállításáról.

A TUDÓVÉSZ ÉS KOCH.

Az országos közegészségi egyesület e hó 4-ikén ülést tartott, melyen dr. *Müller Kálmán* egyetemi tanár és *Rókus-kórházi igazgató*, a *Koch-féle* gümőkór-ellenes gyógymódról értekezett.

Először a tudóvész gyógyítására irányuló meddő kísérletekről beszélt, azután áttért a *Koch-féle* beoltásokra.

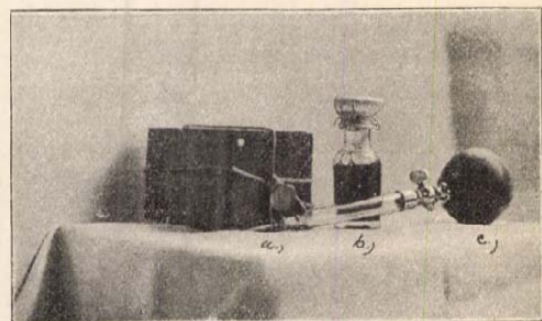
Koch szerének hatása abban mutatkozik, hogy az éjjeli izzadás és az álmatlanság már a 3-ik befecskedés után elmarad. A beteg eleinte többet köhög, többet köp. Épen abban áll a *Koch* szerének nagy eredménye, hogy többszöri befecskedés után a tudóvészesek jól alusznak, nem izzadnak, keveset köhögnek, kevesebbet köpnek, jól érzik magukat és sulyban gyarapodnak. Ezt az eredményt azonban más uton is el lehet érni. Sokkal fontosabb az, hogy a bacillusok száma, mely az első néhány befecskedés után növekszik, később határozottan apad; alakjuk is változik: soványabbak, keskenyebbek lesznek, aztán eltűnnek.

Az a kérdés, hogy *gyógyszer-e* a *Koch-féle* szer, és a beteg meggyógyult-e, ha bacillus nincs a köpetben? Hogy a beteg magára hagyatván, nem indul-e meg ismét a folyamat, s a látszólagos gyógyulás nem csupán javulás-e? Ezek nyílt kérdések, melyek megoldására hosszabb észlelés szükséges. A kezeléssel átmert beteg gondos ellenőrzése mellett megállapítható lesz majd, hogy a beteg az újabb tuberkulózissal szemben védelmet nyert-e vagy sem.

A *Koch-féle* szer nagy jelentősége, hogy van egy szer, mely helyesen alkalmazva, mindig sajátlagos reakciót mutat ott, a hol a gümőkór van. Ez már magában véve is óriási eredmény. Ehhez hozzá vehetjük, hogy *Koch* oly utat mutatott az orvosoknak, a melyen haladva, fontos eredményeket várhatunk.

Ma akárhányan bizonyos lehangoltsággal beszélnek a *Koch-féle* szeréről, a mi természetes is. Sokkal többet vártak, mint a mennyit *Koch* tényleg mondott. A túlszigázott remények eddig még nincsenek kielégítve; nem kell azonban felednünk, hogy az már magában véve is nagy eredmény, hogy *Koch* az orvosi tudományban egy olyan részébe világított be, melyben a gümőkór és talán más betegség gyógyítása is mint végezel int. A ki azt mondja, hogy ma is ott vagyunk már e végeznél, az másokkal együtt önmagát is ámtja.

A nagy tetszéssel fogadott előadás után dr. *Markovszky Lajos* elnök köszönetet mondott *Müllernek* érdekes előadásáért.



a) Koch szere csomagolva; b) Koch szere ötgrammos üvegesében; c) Koch fesskendője.
Dr. Turnovszky Jenő fényképe után.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A műcsarnok képes tárgymutatója megjelent, s ötven festmény és szobormű képét közli fényképi főlvételek után, világos nyomásban. A képes katalógus már évek óta jelenik meg, s egész könyvtár